

قره باغ و خطر جنگ منطقه ای

ارمنستان و جمهوری آذربایجان سرانجام تحت میانجی گری روسیه با برقراری آتش بس موافقت کرده اند. اگر این آتش بس ناپایدار بدون یک طرح جامع بین المللی ادامه یابد، ممکن است شاهد یک بحران منطقه ای در آینده باشیم.

به گزارش آران نیوز به نقل از ایرنا؛ با آن که طرفین منازعه یعنی جمهوری آذربایجان و ارمنستان هر کدام با دلایل و دیدگاه های خاص خودشان حاضر به عقب نشینی در این دور از منازعه نبودند؛ اما سرانجام از ساعت ۱۲ روز شنبه ۱۰ اکتبر (۱۹ مهر) در مورد یک سند مشترک و برقراری آتش بس در منطقه قره باغ توافق کردند.

حق با کدام طرف این جدال است؟

جمهوری آذربایجان با اتکا به اصل سرزمین و حاکمیت و در برابر ارمنی ها با اتکا به موضوع حفظ حقوق ارمنی های ساکن قره باغ که در زبان خودشان، جمهوری آرتساخ نام نهاده اند؛ وارد این منازعه و درگیری شده بودند. البته واقعیت این است که در این منازعه، جمهوری آذربایجان محرک اصلی بود.

جدا از این که سرنوشت قره باغ در نهایت به کجا ختم خواهد شد؛ تداوم این منازعه تاثیرات منطقه ای و فرامنطقه ای بیشتری از خود بحران برجای می گذارد.

استدلال دولت آذربایجان بر این است که بخشی از سرزمین و جغرافیای سیاسی اش به ناحق از سوی طرف ارمنی مورد تصرف قرار گرفته و این سرزمین باید از سوی ارمنستان تخلیه و در اختیار خودشان قرار گیرد. مقامات باکو چهار قطعنامه سازمان ملل را هم به عنوان پشتوانه بین المللی و حقوقی برای بازپس گیری منطقه کوهستانی قره باغ در نظر می گیرند. جدای از اینکه حق با کدام طرف است و سرنوشت قره باغ کوهستانی در نهایت به کجا ختم خواهد شد؛ تداوم منازعه در قره باغ تاثیرات منطقه ای و فرامنطقه ای بیشتری از خود بحران برجای می گذارد.

فراخواندن طرفین منازعه به کاهش تنش و صلح

این منازعه از همان ابتدا صف بندی و صف آرایی خاص خودش را داشت. ترکیه به عنوان مهم ترین متحد خارجی جمهوری آذربایجان به حمایت آشکار دیپلماتیک از این کشور در برابر طرف ارمنی برخاست. طبیعی است که روسیه هم به عنوان متحد سنتی دولت ارمنستان از این کشور در برابر ترکیه و جمهوری آذربایجان حمایت کند. البته آنچه که در صحنه عمل طی دو هفته اخیر رخ داد، بی طرفی مثبت و فعال دولت روسیه در این دور از منازعات بود. با اینکه ارمنی ها به توافق دفاعی با روسیه استناد می کردند اما طرف روسی هرگز حاضر به رویارویی آشکار با طرف آذربایجانی نشد و موضع و اظهارات مقامات روسیه هم بر ضرورت برقراری آتش بس و فراخواندن هر دو بازیگر به کاهش تنش و صلح بود. این اتفاق با مدیریت سرگئی لاوروف که توانست با برگزاری نشست مسکو وزاری خارجه ارمنستان و جمهوری آذربایجان را روبروی هم بنشاند و از نزدیک به مذاکره و گفت و گو در خصوص یافتن راه حلی برای کاهش تنش مجاب سازد؛ صورت گرفت.

ابتکار عمل سیاسی دولت روسیه و اعلام آتش بس در قره باغ به سرعت بازتاب جهانی یافت و همه کشورهای دنیا از صلح در قره باغ حمایت کردند.

منافع همسایگی و ثبات منطقه ای، سرلوحه سیاست خارجی کشورمان

لازم است در سوق یافتن فضای بحران در قره باغ به سمت صلح و آشنی، به نقش بی بدیل، مثبت و راهبردی جمهوری اسلامی ایران توجه داشت. موضع گیری ایران چه از سوی مقامات و رسانه های کشور تاثیر مستقیم و اساسی در پیدایی فضای صلح کنونی در قره باغ داشت.

رفتار سیاسی ایران چه از سوی مقامات و رسانه های کشور تاثیر اساسی در پیدایی فضای صلح کنونی در قره باغ داشت. باید توجه داشت که منازعه در بیخ گوش مرزهای کشورمان در جریان بود و ایران از همان ابتدا طرفین را به آرامش و صلح دعوت کرد. نقش مسئولانه ایران در منازعه قره باغ جای تامل فراوان دارد. گفت و گوهای تلفنی رئیس جمهوری محترم کشورمان با نخست وزیر ارمنستان و رئیس جمهوری آذربایجان و دعوت آنها به صلح و آشتی، نمایشی از ذکاوت دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران و راهبرد نگری دولتمردان مان داشت.

توجه به منافع همسایگی و ثبات منطقه ای، از همان ابتدا سرلوحه سیاست خارجی کشورمان در این منازعه بود. اظهارات سایر مقامات کشورمان از علی اکبر ولایتی مشاور بین المللی رهبر انقلاب و علی ربیعی سخنگوی دولت نشان از راهبرد درست و صلح آمیز کشورمان در منازعه قره باغ داشت. مقامات کشورمان با دور اندیشی و در نظر گرفتن مصالح منطقه، سعی در خاموش کردن آتش منازعات در قره باغ با رایزنی های دیپلماتیک و سیاسی داشت. حسن روحانی رئیس جمهوری کشورمان با هشدار اینکه، در صورت سوء مدیریت و منافع نگری، تعصب اندیشی و یکجانبه گرایی صرف، قره باغ ظرفیت تبدیل به کانون جدید منازعات منطقه ای را دارد؛ نسبت به پیدایی جنگ منطقه ای هشدار داد.

نشانه هایی از بروز یک جنگ منطقه ای

نگرانی نسبت به بروز یک جنگ منطقه ای زمانی مطرح شد که گزارش ها از اعزام نیروهای جهادی افراطی از سوریه با هدایت گری ترکیه به منازعه قره باغ حکایت داشت. دولت ارمنستان مدعی حضور 4 هزار نیروی سوری در قره باغ به نیابت از جمهوری

آذربایجان شده بود. البته این موضوع به شدت از طرف ترکیه و آذربایجان رد شد. شاید این رقم کمی اغراق آمیز باشد اما تجربه نشان داده که بهترین مامن برای افراط گراها و تروریست ها، بی ثباتی و فروپاشی اقتدار مرکزی است. منازعه در قره باغ با توجه به نزدیکی به محیط جغرافیایی خاورمیانه و حضور افراط گرایی از چین، ابخازیا در سوریه، ظرفیت تبدیل شدن به مامن جدید تروریست ها را دارد. تفاوت های مذهبی هم در این منازعه می تواند مروج و تقویت کننده حضور جریان های افراط گرایی در این منطقه باشد. البته مقصود این نیست که این منازعه، منازعه دینی است بلکه سخن تفاوت های دینی در طرفین منازعه است و این امر می تواند بهانه و توجیه ایدئولوژیک برای سرکرده های جریان های تروریستی برای تبلیغ و دعوت آنها به نزاع در قره باغ باشد.

تاکید عالی ترین مقام اجرایی کشور بر پایان هر چه سریعتر جنگ در قره باغ از این همین نگرانی نشات می گرفت که ادامه جنگ، یعنی کشتار شدن منازعه و آنها مصادف با باز شدن پای بازیگران جدید منطقه ای و فرامنطقه ای به منازعه است که تالی این مقدمات، پیچیدگی بیشتر بحران و تبدیل شدن آن به رقابت های جویی منطقه ای است. بی دلیل نبود که جمهوری اسلامی ایران بیشترین استقبال را از توافق آتش بس در مسکو داشت و محمد جواد ظریف وزیر امور خارجه کشورمان در پیامی توثیقی از توقف خصومت ها در ناگورنو قره باغ به عنوان گامی در راستای صلح یاد کرد و از جمهوری آذربایجان و ارمنستان خواست براساس احترام به مقررات بین المللی و تمامیت ارضی به مذاکره ادامه دهند.